

# TÜRKİYE'DE İSTİHBARAT MEKANİZMALARININ

## KOORDİNASYON SORUNU

Zafer SÖYLEMEZ\*

### Özet:

Türk İstihbarat sisteminde bulunan İstihbarat teşkilatları arasındaki koordinasyon sorunu ile ilgili bu çalışmamızda istihbaratın tanımı yapılmıştır. İstihbaratta koordinasyon mekanizmasına Amerikan ve İngiliz modellerinden örneklerle genel bir bakış yapılmıştır. Türkiye'de İstihbarat mekanizmasında koordinasyonun nasıl sağlandığı ve sonuçları değerlendirilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** İstihbarat, Koordinasyon, Sorun

## THE PROBLEM OF INTELLIGENCE COORDINATION

### MECHANISMS IN TURKEY

### Abstract:

The definition of intelligence that our work related to coordination problems between the Turkish Intelligence agencies in the intelligence system have been made. A coordination mechanism has been introduced in the intelligence of the American and British models with examples. How to ensure coordination mechanism in Turkey in intelligence and results were evaluated.

**Keywords:** Intelligence, Coordination, Problem

## GİRİŞ

Türkiye'de istihbarat ile ilgili akademik çalışmaların sayısı, kaynaklara erişim engeli ve gizli bilgilerin paylaşımının suç olmasından dolayı, sınırlı düzeydedir. Açık kaynaklardan faydalanarak gerçekleştirilen bu çalışmada İstihbarat mekanizması içinde önemli bir yer tutan koordinasyon konusu ele alınmıştır. İstihbaratın kavramsal anlamda tanımı yapılmış ve soruna ışık tutan görüşlere yer verilmiş, çözüm önerisi getirilmeye çalışılmıştır.

---

\*Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Öğrencisi,  
zafersoylemez@hotmail.com

Türkiye’de İstihbarat faaliyetlerini yerine getiren istihbarat kurumlarının birbiri ile iyi bir koordinasyon içinde olamayışı sık sık kamuoyunda gündeme gelen bir tartışmadır. İstihbarat kurumları arasında meydana gelen bu problemin nasıl çözüleceği hakkında da görüş birliğinin olmaması başka bir sorun teşkil etmektedir.(Tılısbık ve Akbal, 2006: 271-272)

### **1.İstihbaratın Tanımı:**

İstihbarat kelime anlamı itibari ile haber anlamına gelse de bizim kullandığımız istihbarat kelimesi için tam anlamı ile bir açıklama ifade etmez. Haber ya da haberler istihbarat faaliyetinin ana hammaddesidir. İstihbarat toplanan bu haberlerin analiz edilmesiyle elde edilen yeni bilgi ya da bilgilerdir.

İstihbarat, Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğüne göre; “Haber, bilgi alma, İstihbar etmek, haber almak, duymak, öğrenmek. İstihbar’ın çokluk biçimi. Yeni öğrenilen bilgiler, haberler, bilgi toplama, haber alma” olarak tanımlanmaktadır.

Özdağ’a göre ‘’ İstihbarat ulaşılabilen bütün açık, yarı açık ve/veya gizli kaynaklardan her türlü aracın kullanılması sonucunda elde edilen her türlü veri malümat, ve bilginin ulusal genel veya ulusal özel plandaki politikaların gerçekleştirilmesi ve ulusal politikalara zarar verilmesinin engellenmesi amacı ile toplandıktan sonra önemine ve doğruluğuna göre sınıflandırılması, karşılaştırılması, analiz edilerek değerlendirilmesi süreci sonucunda ulaşılan bilgidir’’ (Özdağ,2014:31) Şeklinde tanımlamaktadır.

Araştırmacılara göre istihbaratın tanımı farklılık gösterse de ana çatı değişmemekte ve haberlerin toplanması, analiz edilip değerlendirilmesi ve yeni bir bilgi (ürün) elde edilmesi noktasında görüş birliği olduğunu söyleyebiliriz.

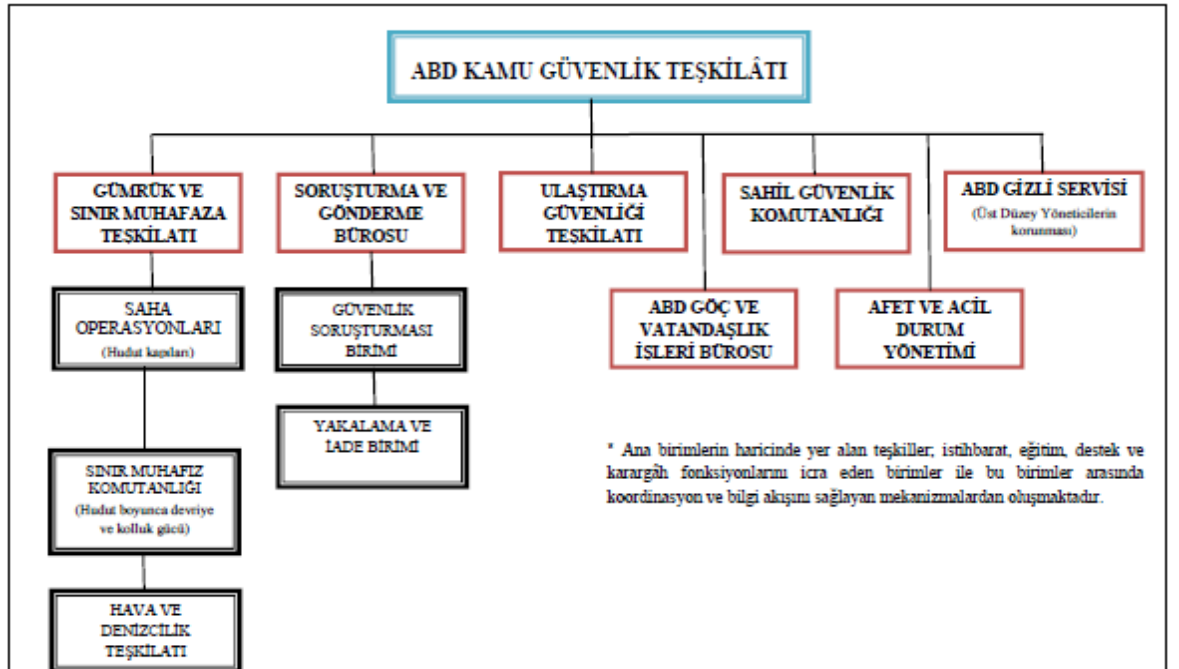
### **2.İstihbarat’ta Koordinasyon Mekanizmasına Genel Bakış**

İstihbarat kavramı literatürde her aşaması ile çok yönlü bir kavram olarak ele alınmaktadır. İstihbaratın ana felsefelerinden ve temel prensiplerinden birisi merkezden planlanması ve uygulanmasıdır. İstihbarat bu nedenle koordinesi zor ve uzmanlık gerektiren bir konudur. Çok parçalı istihbarat yapılarının koordine sorunu bugün ABD de bile tam anlamı ile çözülmüş değildir. Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrası Amerikan gündeminde uzun bir süre yer tutan tartışmalardan biri de istihbarat örgütlenmesinin gözden geçirilerek revizyona tabi tutulması olmuştur. ABD istihbarat topluluğu sistemi içerisinde

koordinasyondan sorumlu olan birim Ulusal İstihbarat Direktörlüğü (DNI)'dür. (Güler, <http://www.21yyte.org>)

Ayrıca Amerikan İç istihbaratında koordinasyon ve terörle mücadeleden sorumlu olan ve ABD Kongresi tarafından 2002 yılında çıkartılan “Kamu Güvenlik Yasası” ile kurulan bir Kamu Güvenlik Teşkilatı (Department of Homeland Security) mevcuttur. Bu kanun ile hukuk düzeni, afet hazırlığı ve iyileştirme, sınır koruma, sivil savunma gibi görevleri olan koordineyen sorumlu ve tek çatı altında toplanan, diğer federal kurumlarla koordineli olarak çalışması sağlanmış bir kurumdur. Terör saldırıları, insan kaynaklı veya doğal afetler de kurumun veya kurumdaki birimlerin sorumluluğu içindedir. (Akyüz,2015:69)

Aşağıda bulunan şekilde Amerikan Kamu Güvenlik Teşkilatı'nın organizasyon şeması bulunmaktadır. Yirmi iki kurumun tek çatı altında toplandığı bu teşkilatta 240.000 den fazla personel görev yapmaktadır. Bu teşkilat Amerika'nın en büyük federal teşkilatlarından birisidir.



Şekil 1. ABD Kamu Güvenlik Teşkilatı

İngiliz istihbaratında ise bu koordinasyonu Müşterek İstihbarat Komitesi yapmaktadır. Komitenin başkanı olan Güvenlik ve İstihbarat Koordinatörü Başbakanı karşı sorumludur. Ayrıca hükümet ve istihbarat mekanizması arasında koordine, kontrol ve işbirliğini hayata

geçirmek için Güvenlik Komisyonu ile İstihbarat ve Güvenlik Koordinatörü görevlendirilmiştir. Komisyon ve Koordinatörün görevlendirilmeleri bakanlar kurulu ile irtibatta olmaları şeklinde düzenlenmiştir. (Özdağ: 2014:85)

### **3.Türkiye’de İstihbarat Mekanizmasında Koordinasyon**

Ülkemizde Amerikan ya da İngiliz benzeri bir mekanizma yoktur. Onun yerine mevcut kurumlara görevler verilmiştir. Ülkemizde İstihbarat üretimi ile ilgili faaliyet gösteren ilk üç kurum Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı ve Genel Kurmay İstihbarat Başkanlığıdır.

Yapılan son yasal düzenlemeler ile istihbarat kurumları arasındaki koordinasyonun sağlanmasından Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı sorumludur. 2937 sayılı Mit kanununa göre “ Bakanlıklar ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarının yukarıda belirtilen görev ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesiyle ilgili koordinasyonun sağlanması ve istihbarat çalışmalarının yöneltmesinde, temel görüşleri oluşturmak üzere, MİT Müsteşarının Başkanlığında Milli İstihbarat Koordinasyon Kurulu (MİKK) kurulmuştur” (Mit,2015:<https://www.mit.gov.tr>)

Teşkilatlar arasında yapısal ve görev alanları farkına dayalı güvensizlik nedeniyle koordinasyon ve işbirliğinin yeterli düzeylerde olmaması, Türk İstihbarat Sistemindeki en önemli problemlerden biri olduğu görülmektedir. İstihbarat sisteminde koordinasyon ve işbirliğinin yetersiz seviyelerde olması, istihbaratta gayretlerin boşa harcanmasına, faaliyetlerde istenilen sonucun alınamamasına neden olmaktadır. Bu konuda Irak’ın kuzeyinde Kızılay görevlisi maskesini kullanırken şehit olan MİT mensupları ile ilgili olarak Kızılay yetkililerinin, kurumumuz personeli değil şeklindeki açıklamaları, İstanbul’daki İngiltere Büyükelçiliği, Sinagog ve HSBC Banka yapılan bombalı eylemler öncesi koordinasyon ve işbirliği eksikliğinden kaynaklanan istihbarat zafiyetlerini, işbirliği ve koordinasyon sorununa örnek olarak vermek mümkündür. (Ateş, 2012:82)

### **SONUÇ**

İstihbaratta koordinasyon eksikliğinin doğuracağı sorunlar hem direkt hem dolaylı olarak ülke vatandaşını mağdur eden, İstihbarat teşkilatının imajını olumsuz etkileyen, yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi sadece eylemi yapan terör örgütlerinin değil, aynı zamanda güvenlik güçlerinin de yanlış istihbarat ya da koordinasyon eksikliği yüzünden halkı ve kamu düzenini olumsuz etkileyebilecek uygulamalar içerisinde olabileceği

unutulmamalıdır. İstihbarat teşkilatı hem istihbarat faaliyetini yapmak hem de diğer istihbarat kurumları ile yüksek bir koordinasyon içerisinde olmak zorundadır.

MİT' in yeniden yapılandırılması ile oluşturulan MİKK, 2012 de faaliyete başlamıştır. Emniyet, Jandarma ve başka kurumlardan uzman personelin katılımıyla MİKK' nin çalışmaları MİT Müsteşarlığı bünyesinde oluşturulan MİKK Genel sekreterliğince yürütülüyor. 2007 yılında Ankara'nın Kurtuluş semtimdeki otoparkta bulunan panelvanın içinde 300 kilogram patlamaya hazır bomba ( TNT-Sodyum Nitrat) bulunması koordinasyonun başarısıdır.(Ateş.2014:203-204)

İstihbarat mekanizmaları arasında yüksek uyumlu bir koordinasyonun varlığı hem bilgiye erişimi kolaylaştırıcı hem maliyeti düşürücü bir etki yapacaktır. Unutulmaması gereken en önemli konulardan biri de İstihbarat teşkilatlarının beraber çalışmalarını sağlayacak olan unsurlar, birbirine güven ve yasal mevzuatın tam olmasından geçer. MİKK' nun kurulması ve olumlu sonuçlar alınması ile birlikte, birimin tüm ülkede faaliyete geçmesine karar verildi. Yapılan bu uygulamaların İstihbaratı koordine ve eşgüdüm içerisinde yürütmek için gösterilen gayretlere örnek olarak vermek mümkündür.

KAYNAKÇA:

Akbal,Ö. Tılısbık,N. (2006) ‘‘İstihbarat ve Türkiye’’ Nüve Kültür Merkezi Yayınları, 271-272

Akyüz,B. (2015) ‘‘Türkiye’de İç Güvenlik Algısının Değiştirilmesi: İç Güvenlik Teşkilatına Yönelik Yeni Yapılanma Modeli’’ Savunma Bilimleri Dergisi, Cilt:14,Sayı 1

Ateş,H. (2012) ‘‘Kamu Güvenliğinde İstihbarat Sisteminin Değerlendirilmesi’’ Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ateş,H,(2014) ‘‘Türk İstihbarat Sisteminin Sorunsalları’’ Detay Yayıncılık, 202-204

Özdağ,Ü,(2014) ‘‘ İstihbarat Örgütleri’’ Kripto BasımYayım Dağıtım, 85

<http://www.21yyte.org/tr/arastirma/milli-guvenlik-ve-dis-politika-arastirmalari-merkezi/2014/04/14/7543/turk-istihbaratini-yeniden-yapilandirmak> Erişim tarihi 31.12.2015, 13:00

<https://www.mit.gov.tr/2937.pdf>, Erişim tarihi, 31.12.2015, 23:11